

Normativní instrukce č. 14/2012

Změna zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Datum platnosti: 22. 11. 2012

Datum účinnosti: současně s nabytím účinnosti zákona č. 331/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 141/2012 Sb., zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, tj. **1. 12. 2012**

Určeno pro: Úřad práce ČR, Odbor nepojistných dávkových systémů
Odbor odvolání a správních činností nepojistných dávek MPSV

Vypracoval: Odbor 23

Počet stran: 8

Č. j.: 2012/85705 – 23

Touto normativní instrukcí se ruší Komentář č. 2/2012 k § 13 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů - výpůjčka zvláštní pomůcky, včetně přílohy

Prvním dnem druhého kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení (12. 10. 2012) nabývá účinnosti zákon č. 331/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 141/2012 Sb., zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů – to jest dnem 1. 12. 2012.

V rámci této novely dochází k několika změnám v zákoně č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon).

1. Příspěvek na mobilitu

Podle § 6 odst. 1 zákona nemají nárok na příspěvek na mobilitu osoby, kterým jsou poskytovány pobytové sociální služby uvedené v § 48 až 50 a § 52 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“). To je pobytové sociální služby v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domově pro seniory, v domově se zvláštním režimem nebo ve zdravotnickém zařízení ústavní péče.

Nová úprava v § 6 odst. 4 zákona umožňuje reagovat na specifické potřeby některých osob, kterým jsou poskytovány vybrané pobytové sociální služby bránící přiznání příspěvku na mobilitu, a to v těch případech, kdy jsou pro takové fakultativní řešení závažné důvody („důvody hodné zvláštního zřetele“).

§ 6 odst. 4: „Z důvodů hodných zvláštního zřetele může být příspěvek na mobilitu přiznán i osobě, které jsou poskytovány pobytové sociální služby uvedené v odstavci 1, pokud splňuje ostatní podmínky uvedené v odstavci 1. Způsob prokazování podmínky opakovaného dopravování podle odstavce 3 se v těchto případech nepoužije a postupuje se podle § 26 odst. 1 písm. b).“.

Na poskytnutí příspěvku na mobilitu podle § 6 odst. 4 zákona není právní nárok. Existují rozličné důvody dopravy, které se týkají jednotlivců či úzkých skupin osob se zdravotním postižením. Proto „důvody hodné zvláštního zřetele“ jsou situace, ve kterých by bylo žádoucí přiznat dávkovou pomoc, a nejsou přitom taxativně vyjmenovány v zákoně.

Při zvažování, zda krajská pobočka Úřadu práce ČR bude dopravu a situaci konkrétní osoby, které jsou poskytovány vybrané pobytové sociální služby, považovat za „důvody hodné zvláštního zřetele“, se doporučuje vycházet z následujících hledisek:

- **Základním pravidlem je, že realizovaná doprava musí být za úhradu.** Doprava s využitím městské hromadné dopravy není důvodem pro užití § 6 odst. 4 zákona, neboť držitelé průkazu osoby se zdravotním postižením ZTP a ZTP/P ji mají zdarma. Současně by měla krajská pobočka Úřadu práce ČR brát v úvahu i výši výdajů v souvislosti s dopravou osoby se zdravotním postižením, která má být považována za důvod pro využití § 6 odst. 4 zákona. Výdaje by měly přesáhnout výši dávky, to je být vyšší než 400 Kč.
- Významným hlediskem je **četnost dopravy** v daném kalendářním měsíci, zda jde o **pravidelnou dopravu či nahodilé cesty**. Doporučuje se spíše aplikovat § 6 odst. 4 zákona tam, kde jde o dopravu opakujícího se charakteru - například větší frekvence z jednoho nebo několika důvodů, než o jednotlivé cesty za různými důvody (například 1x k lékaři, 1x za kulturním vyžitím a 1x návštěva příbuzných). Je-li pro „standardní“ příspěvek na mobilitu

dostačující pro splnění podmínky opakované dopravy čestné prohlášení, v případě § 6 odst. 4 zákona musíme vždy požadovat konkrétní doložení četnosti a účelu opakované dopravy.

- Za „důvody hodné zvláštního zřetele“ lze dále považovat s ohledem na situaci konkrétního žadatele například dopravu za úhradu v souvislosti se studiem nebo dopravu do jiného zařízení sociálních služeb, ve kterém jsou osobě se zdravotním postižením poskytovány sociální služby a jiné.
- U dětí je při posuzování § 6 odst. 4 zákona třeba respektovat pravidlo **nejlepšího zájmu dítěte** upravené v § 4 zákona. Z tohoto důvodu mohou být „důvodem hodným zvláštního zřetele“ například každotýdenní cesty dítěte k rodičům (nikoli návštěvy rodičů dítěte v pobytovém zařízení sociálních služeb).

Příspěvek na mobilitu poskytovaný z „důvodu hodných zvláštního zřetele“ lze přiznat jak na základě platného průkazu osvědčujícího stupeň mimořádných výhod II. nebo III. stupně (průkaz ZTP nebo ZPT/P), tak na základě posouzení schopnosti zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace. Při posuzování zdravotního stavu se postupuje shodně jako u ostatních osob žádajících o tuto dávku. Opakovaná doprava se u „důvodů hodných zvláštního zřetele“ neprokazuje pouze čestným prohlášením občana při podání žádosti, ale uvedením konkrétních důvodů dopravy a jejich četnosti, které si Úřad práce ČR v odůvodněných případech může ověřit.

2. Zrušení institutu výpůjčky zvláštní pomůcky a příspěvku na instalaci zvláštní pomůcky

Od 1. 12. 2012 dochází ke zrušení výpůjčky zvláštní pomůcky a příspěvku na instalaci zvláštní pomůcky (§ 13 zákona).

Přechod mezi starou a novou právní úpravou řeší článek IV. Přechodná ustanovení zákona č. 331/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 141/2012 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Smlouvy o výpůjčce, které byly uzavřené do 1. 12. 2012, a všechna práva a povinnosti vyplývající z těchto smluv zůstávají v platnosti i po 1. 12. 2012.

Pokud osoba podala před 1. 12. 2012 žádost o výpůjčku stropního zvedacího systému, schodišťové plošiny nebo schodolezu a smlouva dosud nebyla uzavřena, může namísto uzavření smlouvy o výpůjčce požádat o poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku. V žádosti specifikuje pomůcku a doloží souhlas vlastníka nemovitosti s provedením instalace zařízení a jeho provozem. Tato podmínka

se netýká schodolezu a vlastníka nemovitosti, který žádá o poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku.

O možnosti přechodu od výpůjčky k poskytnutí příspěvku zašle neprodleně krajská pobočka Úřadu práce ČR osobám žádajícím o výpůjčku písemnou informaci.

Jestliže byl zdravotní stav žadatele o příspěvek na zvláštní pomůcku již posouzen pro účely uzavření smlouvy o výpůjčce nebo bylo pro tento účel provedeno sociální šetření, vychází krajská pobočka Úřadu práce ČR při rozhodování o příspěvku na zvláštní pomůcku z tohoto posudku a z výsledku tohoto sociálního šetření.

Žádá-li osoba o poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení schodišťové plošiny, schodišťové sedačky nebo stropního zvedacího systému, musí předložit alespoň 2 návrhy řešení odstranění bariéry a to včetně ceny. Podmínka předložení alespoň dvou návrhů řešení odstranění bariéry uvedená v § 9 odst. 10 zákona se považuje za splněnou v případě, že za účelem uzavření smlouvy o výpůjčce bylo do 1. 12. 2012 dokončeno zadávací řízení na dodavatele zvláštní pomůcky.

Osoba, která podala žádost o výpůjčku zvláštní pomůcky – schodišťové plošiny a byl již pro tyto účely posouzen její zdravotní stav, může v rámci přechodných ustanovení požádat o poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku - schodišťovou sedačku. Pokud bude zdravotní stav osoby odpovídat zdravotním postižením odůvodňujícím nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku – schodišťovou sedačku, využije se posudek vypracovaný pro účely uzavření smlouvy o výpůjčce pro rozhodnutí o přiznání příspěvku. Pokud nebude zdravotní stav osoby odpovídat zdravotním postižením odůvodňujícím nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku – schodišťovou sedačku, musí být osoba seznámena s podklady pro rozhodnutí. Vůči těmto podkladům může vznést námitku, která je důvodem pro novou žádost o posouzení zdravotního stavu pro účely příspěvku na zvláštní pomůcku – schodišťovou sedačku.

Příspěvek na instalaci zvláštní pomůcky podle § 13 zákona, bude možné poskytnout i po 1. 12. 2012, a to v případě, že již byla, nebo bude uzavřena smlouva o výpůjčce. V řízení o příspěvku na instalaci zvláštní pomůcky se postupuje podle předpisů účinných do 1. 12. 2012. Rovněž o odvolání proti rozhodnutím o příspěvku na instalaci zvláštní pomůcky se postupuje podle předpisů účinných do 1. 12. 2012.

3. Příspěvek na zvláštní pomůcku – schodolez, schodišťovou plošinu, stropní zvedací systém a schodišťovou sedačku

Od 1. 12. 2012 se v souladu s § 9 zákona a vyhlášky č. 388/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění vyhlášky č. 356/2012 Sb., poskytuje příspěvek na zvláštní pomůcku rovněž na pořízení:

- schodolezu (viz příloha č. 1 část I bod 3 písm. c) vyhlášky č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákon o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění vyhlášky č. 356/2012 Sb. - dále jen „vyhláška“),

- schodišťové plošiny, včetně instalace (příloha č. 1 část I bod 3 písm. d) vyhlášky),
- stropního zvedacího systémů, včetně instalace (příloha č. 1 část I bod 3 písm. e) vyhlášky),
- schodišťové sedačky, včetně instalace ¹(příloha č. 1 část I bod 5 vyhlášky).

Schodolez je pomůcka, která není na rozdíl od ostatních pomůcek konstrukčně či jinak spjata s nemovitostí. Jde o pásová nebo kolečková přepravní zařízení pro osoby na mechanickém vozíku. Výhodou schodolezů je jejich mobilita, možnost převozu a tedy i možnost užití na více schodištích v interiéru i exteriéru. Po čistě ekonomické stránce je schodolez výrazně méně nákladným řešením při porovnání se schodišťovou plošinou, případně schodišťovou sedačkou. Jeho cena ve většině případů nepřesáhne 200 000 Kč. Na druhou stranu jen výjimečně je osoba se zdravotním postižením schopna užívat schodolez samostatně, zpravidla potřebuje pomoc druhé osoby. Současně může užití schodolezu (např. při zdolávání většího množství schodů) být vnímáno jako méně komfortní pro osobu se zdravotním postižením či pro jeho obsluhu, některé osoby mohou mít psychické zábrany (strach) používat tuto pomůcku. Je třeba brát v úvahu kompatibilitu s vozíkem žadatele, vhodnost pro konkrétní typ schodiště (různé materiály schodů, jejich šířky a provedení – pouze některé schodolezy mohou být užívány na točitých schodištích).

Stropní zvedací systémy, schodišťové plošiny a schodišťové sedačky taktéž řeší přesun osoby se zdravotním postižením. Jsou individuálně zhotovované podle konkrétních dispozic nemovitosti a jsou s nemovitostí pevně konstrukčně spojené.

Stropní zvedací systémy (přesněji stropní zvedací a transportní systémy) vedle zvednutí osoby zabezpečují i její pohyb v domácnosti. Tato zařízení se skládají z kolejnicového systému, který je konstrukčně připojen ke stropu či ke stěnám, ze zvedací kazety a osobních závěsů. Některé systémy umožňují přechody mezi jednotlivými místnostmi (i tam, kde je různá úroveň stropů) bez nutnosti dalších stavebních úprav (není např. třeba bourat „prostupy“, měnit dispozici dveří apod.). Jsou-li stropní zvedací systémy budovány u osob se zdravotním postižením žijících v bytech v bytových domech, není až na výjimky důvodné realizovat stropní zvedací systém mimo byt, do společných prostor nemovitosti (chodby, schodiště apod.).

Další možností překonání schodů (vedle zmíněných schodolezů a dále i nájezdových ližin a přenosných ramp) jsou **schodišťové plošiny**. Schodišťové plošiny jsou individuálně zhotovované dle dispozic nemovitosti a konstrukčně s ní spojeny. Dle jednotlivých provedení mohou být v interiéru i v exteriéru, některé jsou pro přímá jiná pro točitá schodiště. Obecně se plošiny rozdělují dle provedení na šikmé schodišťové plošiny a vertikální (svislé) plošiny. Za výhodu plošin je možné označit to, že k jejich užívání zpravidla osoba se zdravotním postižením nepotřebuje dopomoc, nevýhodou je vysoká cena. Některé vertikální (svislé) plošiny se odlišují od šikmých schodišťových plošin v zásadě jen tím, že nevedou po schodišti, ale vedle nich, např. uprostřed schodiště. Jiné se vzhledově podobají výtahům (mají opláštěnou šachtu),

¹ Vyhláška č. 356/2012 Sb., kterou se mění vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením chybně uvádí pouze „schodišťovou sedačku“, nikoli její instalaci. Tato chyba bude napravena v nejbližším možném termínu (pravděpodobně do 1. 12. 2012). Jakmile dojde ke změně, vydá se Informace

jsou mimo blízkost schodiště, parametricky se však nejedná o výtah (jiná obsluha, požadavky na revize, pojištění apod.).

Schodišťová sedačka (někteří výrobci užívají termín židlový výtah) je taktéž individuálně zhotovovaná dle dispozic nemovitosti a je s ní konstrukčně spojena. Jedná se vlastně o sedačku se stupátkem pohybující se po kolejnici instalované do zdi či schodišťových stupňů. Slouží k přepravě sedících osob a jsou určeny ke zdolávání schodišť a podobných překážek. Dle jednotlivých provedení může být v interiéru i v exteriéru, některé jsou pro přímá jiná pro točitá schodiště. Na rozdíl od schodišťových plošin jsou schodišťové sedačky instalovány s menší potřebou stavebních úprav. K jejich užívání zpravidla osoba se zdravotním postižením nepotřebuje dopomoc. Schodišťové sedačky bývají zpravidla levnější než schodišťové plošiny. Výhodou využití schodišťové sedačky je tam, kde jsou stísněné stavební podmínky.

Schodolez, schodišťová plošina, stropní zvedací systém nebo schodišťová sedačka jsou poskytovány na základě správního rozhodnutí osobě starší tří let, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí. Pomůcky uvedené v příloze č. 1 části I bodě 3 vyhlášky (nájezdové ližiny, přenosná rampa, schodolez, schodišťová plošina a stropní zvedací systém) jsou poskytovány osobám, jejichž zdravotní postižení je uvedeno v části I bodě 1 písm. a), b), d) až i) přílohy k zákonu.

Jde o následující těžké vady nosného nebo pohybového ústrojí:

- a) anatomickou ztrátu obou dolních končetin v bérkách a výše,
- b) funkční ztrátu obou dolních končetin na podkladě úplné obrny (plegie) nebo těžkého ochrnutí,
- d) funkční ztrátu jedné horní a jedné dolní končetiny na podkladě úplné obrny (plegie) nebo těžkého ochrnutí,
- e) ankylozu obou kyčelních kloubů nebo obou kolenních kloubů nebo podstatné omezení hybnosti obou kyčelních nebo kolenních kloubů pro těžké kontraktury v okolí,
- f) ztuhnutí všech úseků páteře s těžkým omezením pohyblivosti alespoň dvou nosných kloubů dolních končetin,
- g) těžké funkční poruchy pohyblivosti na základě postižení tří a více funkčních celků pohybového ústrojí s případnou odkázaností na vozík pro invalidy; funkčním celkem se přitom rozumí trup, pánev, končetina,
- h) disproporční poruchy růstu provázené deformitami končetin a hrudníku, pokud tělesná výška postiženého po ukončení růstu nepřesahuje 120 cm,
- i) anatomickou ztrátu dolní končetiny ve stehně s krátkým pahýlem bez možnosti oprotézování nebo exatrikulace v kyčelním kloubu.

Příspěvek na schodišťovou sedačku uvedený v příloze č. 1 část I bod 5 vyhlášky je poskytován osobám se zdravotním postižením uvedeným v části I bodě 1 písm. a), d) a i) přílohy k zákonu.

Jde o následující těžké vady nosného nebo pohybového ústrojí:

- a) anatomickou ztrátu obou dolních končetin v bérkách a výše,
- d) funkční ztrátu jedné horní a jedné dolní končetiny na podkladě úplné obrny (plegie) nebo těžkého ochrnutí,

- i) anatomickou ztrátu dolní končetiny ve stehně s krátkým pahýlem bez možnosti oprotézování nebo exatrikulace v kyčelním kloubu.

V souladu s § 9 odst. 10 zákona se příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení schodišťové plošiny poskytne jen, jestliže odstranění bariéry nelze dosáhnout prostřednictvím schodolezu.

Krajská pobočka nevybírá konkrétní výrobek od konkrétní firmy, ale v případě překonání schodů by měla vybrat mezi obecným řešením, tj. mezi schodolezem a ostatními systémy.

Příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení schodišťové plošiny, schodišťové sedačky nebo stropního zvedacího systému musí občan na výzvu krajské pobočky Úřadu práce ČR předložit **alespoň** dva návrhy řešení odstranění bariéry, včetně cenové nabídky.

Při stanovení výše příspěvku platí ustanovení § 10 odst. 3 a 4 zákona. Jelikož cena výše uvedených pomůcek bude zpravidla vyšší než 24 000 Kč, stanoví správní orgán spoluúčast občana ve výši 10% z předpokládané nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky. Pokud osoba uvede, že nemá dostatek finančních prostředků k úhradě 10% spoluúčasti, může krajská pobočka Úřadu práce ČR určit spoluúčast nižší. Minimální výše spoluúčasti musí činit 1 000 Kč. O snížení spoluúčasti rozhoduje správní orgán s přihlédnutím k míře využívání zvláštní pomůcky, k příjmu osoby a příjmu osob s ní společně posuzovaných podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, a k celkovým sociálním a majetkovým poměrům. Celkové sociální a majetkové poměry se pro tento účel posuzují podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Příjmy se zkoumají stejným způsobem, jako u příspěvku na zvláštní pomůcku, to jest s využitím § 11 zákona.

Maximální výše příspěvku na schodolez, stropní zvedací systém, včetně instalace, schodišťovou sedačku, včetně instalace, nesmí překročit částku 350 000 Kč. Příspěvek na pořízení schodišťové plošiny, včetně její instalace nesmí přesáhnout částku 400 000 Kč.

V souladu s § 33 zákona jsou zaměstnanci krajské pobočky Úřadu práce ČR na základě souhlasu žadatele oprávněni vstupovat do obydlí, v němž osoba žije, za účelem ověřování skutečností rozhodných pro rozhodnutí o příspěvku na zvláštní pomůcku.

Pomůcka (schodolez, stropní zvedací systém, schodišťová plošina, schodišťová sedačka) musí být v základním provedení, které osobě vzhledem k jejímu zdravotnímu postižení plně vyhovuje a splňuje podmínku nejmenší ekonomické náročnosti. Podmínka nejmenší ekonomické náročnosti se nezkoumá, pokud jde o dítě. To je možné realizovat pouze za předpokladu, že takové řešení je možné (s přihlédnutím k počtu schodů, jejich dispozici i schopnosti osoby se zdravotním postižením samostatně užívat schodolez nebo ho užívat s pomocí jiné osoby).

Vzhledem k tomu, že i pro poskytnutí schodolezu, stropního zvedacího systému, schodišťové sedačky a schodišťové plošiny platí § 9 odst. 10 zákona, tj. podmínka

nejmenší ekonomické náročnosti vyhovujícího zabezpečení překonání bariér, je možné nabídnout žadateli, je-li to možné a účelné (např. jde o několik málo schodů) poskytnutí pomoci prostřednictvím příspěvku na zvláštní pomůcku - přenosnou rampu nebo nájezdové ližiny. V případě, že osoba se zdravotním postižením takové řešení bez vážných důvodů odmítne, stanoví krajská pobočka Úřadu práce ČR výši příspěvku dle pomůcky, která těmto kritériím vyhovuje.

U všech pomůcek uvedených v příloze č. 1 k vyhlášce je možné použít princip srovnatelnosti, který je uveden v § 9 odst. 14 zákona.

Ing. David Kafka, v. r.
náměstek ministra pro sociální a rodinnou politiku